

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. X. De orationis loco ac tempore, de situ corporis inter orandum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Aug. tom. 2. ad probam fin. Chryf. 10. 2. in cap. 172. Math. 26. 18. mibi pag. 428. Idem in c. 10. m. 15. pag. 743. August. in psalm. 76. mibi pag. 343. Hier. c. 29. v. 13. Joel. c. 2. v. 12. D. an. c. 10. q. 12.

Hoc Augustinus clarissime testatus: In jejuniis, inquit, & vigiliis, & omni castigatione corporis quam plurimum adjuvatur oratio. His paria sunt, quae Chrysofomus dixit: Qui orans jejuniis, binas possidet alas, quibus ventos ipsos violando praetervehitur. Non enim oscitat, nec torpet orando, quae multi patiuntur: sed igne ardentior & terra superior est, quare terribilis hostis a demonibus redditur. Nihil est enim homine prope orante potentius.

Vacuum autem intrat ante Deum, qui veniens ad orationem, nullam elemosynam facit: Elemosyna preparatio est orationis. Item jejunium est adiutorium orationis, quia oratio sine jejunio gracilis est, & infirma. Nam oratio illa est fortis, quae fit in spiritu humili, & corde tribulato. Spiritum autem humilem & cor contritulum habere non potest, qui manducet & bibat, & delictis fruatur. Ideo quaecumque Sancti pro aliqua necessitate voluerunt exorare Deum, jejunium cum oratione conjunxerunt: sicut Daniel & ceteri. Unde, quia virtus orationis jejunium est, nunquam separantur ab invicem, sed ubique simul ponuntur. Oratio & jejunium a morte liberant. Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. Nam virtus orationis est opus justitiae. Oratio autem quasi suavis odor est operis boni. Sicut ergo res aliqua sine odore potest esse, odor autem sine re aliqua esse non potest: sic opus sine oratione aliquid est, oratio autem sine opere bono nihil est: & si oras, non ex fide oras. Ita Chrysofomus verbum de verbo expressit. Mortificationis mixtura orationi plane necessaria.

In liquido est, plus illum ubrinere gratiae, qui ampliori munierit viam ad obtinendam gratiam. Atque nemo inficiari poterit, cum in hoc agendo totum esse, qui corpore simul & animo le gratia divina dignum fixerit. Multi Deum quaerunt, sed non quaerunt toti. Verè, inquit Augustinus, tunc tibi Deus attendit, quando ipsum quaeris, non quando per ipsum aliud quaeris. Quod Dei jussu Propheta Hieremias & Joel proclamant: Quareti me, & invenietis, cum quaeseritis me in toto corde vestro. Concervimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in sietu, & in planctu. Non solum hic orationem, sed & mortificationem, idque acriori mandato exigit. Hinc Danieli tam benevolentem & caelo submissum est responsum: Quia posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua. Quoties unque denum sacri codices Israelis populum non solum orationibus, sed & jejuniis afflictum, simul etiam exaudiri commonefrant. Cui confirmando aunt matrem Christi secretis affatibus Hassæ principii Elisabetae dixisse: Crede mihi filia, nulla ferè gratia in hominis animam nisi per orationem & corporis afflictionem descendit.

Ita nimirum Deus è fortunæ bonis elemosynam, è corporis bonis jejunium, è bonis animi orationem postulat. Hoc dignum Deo sacrificium est. Quocirca summe necessaria est Orationis & Mortificationis mixtura: Laudandus Deus non solum in choro, sed & in tympano.

CAPVT X.

De orationis loco ac tempore de situ corporis inter orandum.

Lysias cum Socrati orationem, quam in ejus defensionem composuerat, recitasset: Praeclara, inquit Socrates, & elegans est oratio, sed Socrati non convenit. Erat enim aprior foro, quam Lyceo, caudalido convenientiam quam Philosopho. Percontatus est ergo Lysias, cur si bonam certamque judicaret orationem, eam sibi non convenire crederet? Cui

Philosophus: Nonne, inquit, fieri potest, ut calceus pulcher & elegans sit, pedi tamen graciliori minus conveniat? quo dicto significavit, tantò meliorem fore orationem, quantò esset tempori, personis, loco congruentior.

Ut Oratio, de qua loquimur, se nullà peccet, nunc etiam de Orationis Loco & Tempore, & de corporis compositione ad orandum accommodatiore disceremus.

§. I.

Cum Hebraeus populus seditione regem petere insisteret, quod Regum facti memorant, auditur Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini. Secretum amat oratio, cubiculum quaerit, ostium claudit, jaclantiam excutit. Hypocrita & variegato tergo stelliones amant in Synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Longè aliter viri sancti, quos Gregorius commendans: In auribus Domini loquuntur, inquit, ut dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo qui occulta respicit, celeris audiantur. Nam pervenire ad Deum oratio nequaquam potest, quae ex intentione promittitur, ut ab hominibus agnoscatur. Hinc circo Samuel ne suam cum Deo familiaritatem ostentaret, in auribus Domini, hoc est, loco secreto, arbitris remotis, forensi strepitu excluso, cum Deo locutus est.

Ita Moses pro Pharaone oraturus, à Pharaone ab initio parans: Egredus à te, inquit, orabo Dominum. Quod idem denud assereps: Cum egredus fuerit, ait, de urbe extendam palmas meas ad Dominum. Idcirco quamdiu tabernaculum medio castrorum stetit, Deus cum Mose parcius egit. Arabi Mose, tollens tabernaculum, tetendit extra castra procal, tunc loquebatur Dominus ad Mosen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum. Ita Mose & Aaron oraturi Dominum, prius dimissa multitudine ingressi sunt in tabernaculum foederis. Hinc est quod

Deus Abrahamo velut primae admissionis amico quiddam arcani commisiturus: Eduxit eum foras, & ait illi: Suscipe calum.

Christus Dominus ipse, dimissa turba ascendit in montem solus orare. Chrysofomo teste in nostrum id exemplum fecit, ut tam à tempore quam à loco tranquillitatem orandi quaeramus. Tranquillitatis quippe mater exiens est, quietis portus, omnis perturbationis expultrix. Propterea Servator hunc morem tenuit, ut oraturus fugeret humanos coetus, & loca solitaria frequentaret. Quod Lucas & Ioannes apertissime testantur observatum à Domino, ut ab omnibus turbis oraret solus. Hinc cenà ultimà jam clausà, Egredus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus convenerat illic cum Discipulis suis. Sic autem orandi solitudinem amabat, ut non solum à turbis, sed ab ipsis etiam comitantibus Discipulis avulsus, cum Patre solo solus loqueretur.

Sed cur, mi Domine, in montes oraturus abis, cur Gethsemani eligis, cur olivetum noctu ingredieris, Placuit nimirum loca deserta divinà presentia sacrare, solitudinem in orationis portum convertere, placuit homines orationis amantes illic evocare. Quod Oseas olim promittens: Ducam eam in solitudinem, inquit, & loquetur ad cor ejus. Quod Hugo Victorinus dilucidans: Scrutemur, inquit, scripturas, & inveniemus vix aut nequam Deum locutum fuisse in multitudine, sed quotiescunque innotescere voluit aliquid hominibus, non gentibus & populis, sed vel singulis, vel acmodum paucis, & à communi hominum frequentia segregatis, vel per nocturna silentia, vel in campis & solitudinibus, & montibus, & vallibus se manifestavit. Sic locutus est cum Noe, cum Abraham, cum Isaac, cum Jacob, & cum Mose & Samuele. Quid est quod semper loquitur in secreto Deus, nisi quod nos ad secretum vocat? Et quid quod cum paucis loquitur, nisi quod nos colligat & uniat.

Marginal notes on the right side of the page, including references to various biblical passages and authors like Gregorius, Chrysofomus, and Hugo Victorinus.

Atque hinc sacri secessus illi, hinc columnae Styli-
tarum, hinc delerta Eremitarum, cellae Anachoretarum,
scalae Alexiorum, sepulchra Hilarionum, antra
Macariorum, latibula Arseniorum, caenobia Reli-
giosorum, hinc oratoria domestica tot proborum ho-
minum. Secessum & otia quaerit ardens precandi
studium. Homines precationis studiosi ut Deum ad-
eant, a se abeunt; ut Deum quaerant, se relinquunt; ut
divinis obsequiis consecrentur, a profanis negotiis
feriantur. Hieronymus secessu sacro exultans: *Habeat
Roma suos tumultus, inquit, arena seviat, circus insaniat,
theatra lustrant: nobis adhaerere Domino bonum est, & po-
nere in Domino spem nostram, ut cum tanta in celo parva &
caedua quae esse nos doleamus in terra.* Imitemur Moysen, &
in foraminibus petrae, in vulneribus Domini Iesu ab-
conditi, transuentis Domini majestatem & gloriam
contemplerur.

Inter monitum beatae Teresae & illud est: Solitudo
imprimis orationi necessaria, quam sectarum Redem-
torem nostrum constat, ut exemplo nobis praeret.
Neque enim par est cum Deo simul & cum mundo
colloqui, quemadmodum si faciunt, qui dum orant,
cum aliis inter se aut secum ipsi fabulantur.

II.

Templum
est orati-
onis domus
propria:
2 Mac. c. 3.
v. 38.

Clem Rom.
l. 2. c. 16.
Recognitio-
nis, ubi fit.

Mat. c. 21.
v. 13.
Luc. c. 11.
v. 17.
Ier. c. 19.
v. 46.

Mat. h. c. 6.
v. 55.
Act. c. 2.
v. 46.
Roff. v. 46.
L. 1. c. 33. in
hisp. Ioseph
& Barl.
b. S. Thomas
p. 3. q. 83.
art. 3. ad 3.
Vnde, in-
quit, quida
probabiliter
dicunt, quod
per ingressu
Ecclesiae co-
secrata ho-
mo co. i. qu.

Quamvis autem solitudo sit orationi amicissima,
est tamen templum orationis domus propria.
Quod Heliodorus vel inter plagas factus est: *Ed quod
in loco (templi) sit verè Dei quaedam virtus. Nam ipse qui
habet in caelis habitationem, visitator, & adiutor est loci illius,
& venientes ad malefaciendum percudit ac perdit.* Ideo viri
Deo amicissimi Noë, Abraham, Isaac, Iacob,
Moses, Salomon, altaria aut templa struxerunt. Cle-
mens Romanus asserit Petrum Apostolum Antiochiae
paucis diebus plus quam septem millia hominum
Christo adunxisse, inter hos Theophilus è primatibus
urbis palatium suum in templum obulit. Apoc. 10.
Iacobus Caesaravugtae templum Virgini matri dicaf-
se fertur. Thomas Melapore in India templum ex-
truxit, Martha & Magdalena Massiliam profectae duo
templa, Christo Servatori unum, Christi Parenti alte-
rum dicarunt. Quae aedes sacras Constantinus Imperator
Christo sacravit?

Atqui ed struitur, templa, ut in iis precationes tan-
to melius, quanto religiosius instituuntur. Pro sexcen-
tis millibus testium stat una Veritas, & ad templum
atque orationem invitans: *Domus mea, inquit, domus ora-
tionis est.* Hinc Antiochenus Praeful & Martyr Ignatius
ad Magnesianos scribens: *Omnes, inquit, ad orandum in
idem loci convenite: sit una communis precatio, una mens, una
spes, in charitate & fide inculpatè in Christum Iesum, quo nihil
prestantius est. Omnes velut unus quisquam ad templum Dei
convenite, velut ad unum altare, ad unum Iesum, Christum
Sacerdotem.*

In templo esse non frequens tactum, sed quotidia-
num erat Christo Domino: *Quotidie inquit, apud vos
sedebam docens in templo.* Christianorum primi Hieroso-
lymis, ut Lucas testatur, *quotidie percurantes unanimiter
in templo erant.* Ita rex Iosaphat templum a se constru-
tum & ipse creberrimè adibat, & alios ut adirent,
compellebat. Templum aptissimum orationi locus
est, cum propter divina mysteria, & alia sanctitatis
signa, quae illic oculis incurunt, tum etiam ob mul-
torum illic adorantium concursum, qui preces plu-
rium consensu multiplicatas Deo reddit commenda-
tiores. Promissum Domini est: *Vbi sunt duo vel tres
congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quod ex-
plicatissimè tradens Chrysostronus: *Domini quidem,
ait, orari potest, sic autem, ut in Ecclesia non potest, ubi tanta
Patrum multitudo, ubi clamor ad Deum unanimiter emitti-
tur. Non ita Dominum per se solum orans audieris, ut cum fra-*

tribus tuis. Hic enim majus aliq. est: pura, unanimis &
consonantia, charitatis vinculum, & sacerdotum orationes.
Hinc Basilii de templorum usu disserens: *Hic magna
nobis inquit, sum possessio, hic omnis spes nostra sita est.*

Enimvero templum sic frequerandum est, ut cum
opus, locus omnis sit templum. Oret igitur in sua offi-
cina sartor, oret in sua pergula mercator, in taberna-
culo, in ultrina faber, sub suo fornice aromatopola, in
curia senator, inter chartas suas bibliopola, oret ad
furnum pistor, ad locum cocus, ad mensam argenta-
rius, ad pluteum literarum studiosus. Nonne carce-
rem Paulus in templum commutat? Nonne Rex
Ezechias lectum in confessionis sedem eorum ait? Non-
ne latro crucem in altare sacravit? Nonne Ionas ba-
lana ventrem facillum & oratorum effecit? In ca-
eno Hieremias, in leonum cavo Daniel, in flammarum
medio tres Hebraei juvenes, in montibus & crebris Da-
vid, in medio campo Chananaea, in ceteris & tenebris
cum Paulo Barnabas, in sterquilinio Iobus, puras ad
Deum preces effuderunt. Quae de re Chrysostronus
eximie: *Neque mihi, ait, quisquam dicat, quod nequit homo
secularis officio suo continue per diem orare, & ad ecclesiam
concurrere potest, quam facillime. Nam licet in eccle-
siam non sit facile concurrere, illic affixus tribunali potest orare.
Et hoc multi secrete frequenter & intus clamante magistratu,
contemnite, contentente, furente, pro foribus stantes signo
muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, ingressi
mutaverunt cum, atque mitigaverunt, & mitem ex foro red-
didere, nec a loco, nec a tempore, nec a clamore quidquam ad
hanc orationem impediti sunt. Nam ubicumque sis potes altare
tuum constituere, nihil enim locus prohibet, nec impedit tem-
pus. Licet enim & forum petentem, & ambulantem per se pro-
lixas facere orationes, licet & in officina sedentem & pelles
sumentem animam Domino dedicare. Licet & sero ementi, &
ascendenti, & descendenti, & adsanti loco, cum ad ecclesiam
ire non poterit, orationem facere prolixam & solertem. Non
enim locus Deus veretur, sed unum exquirat, servidam men-
tem, & contententem animam. Non est querendus locus, sed loci
principium. Licet in balneo sis, ora. Si mentem namque mun-
dam habes ab immundis motibus, licet in foro sis, sive in via,
sive in foro constitutus, sive in mari, sive in diversorio, sive in
officina positus, sive sis ubicumque, Deo poteris invocato petiti-
onem obtinere: ubicumque sis ora.*

Ergo ut in compendium dicta conferamus, solitu-
do seu cubiculum a turbis remotum orationi gratissi-
mum, proprius tamen orationis locus est templum,
imò & in templo fruenda solitudo, & in mediis turbis
turbæ sunt excludendæ. Ita denique, cum tem-
plum commodè adiri non potest, locus omnis tem-
plum est.

S. III.

Quod ad corporis situm in oratione spectat, hoc
asserimus. Cum supplex veniat qui orat, par est, supplex
ut supplicis habitum pra se ferat. Supplicem decet
caput aperire, genua flectere, manus caelo attendere,
omnem gestum ad reverentiam & submissionem co-
ponere. Chrysostronus feminam petulantius com-
ptam ad templum tamen, & ad preces propterantem
affatus: *Quid dicis, inquit, Deum precatura pergis? &
ornamenta aurea circumfers, flavosque crines & ipsos
auro compositos? An verò saltatura ad Ecclesiam
pergis? Nam ut tui spectaculum praebeas advenisti?
Ut Deum pro peccatis suppliciter depreceris, ut tuis
sceleribus veniam cum genuis ac lacrymis petas, ut
Dominum tibi propitium facias, accessisti; quid tem-
plum ornate improbo atque intemptivo studio con-
tendis? Non iste supplicis est habitus. Quo enim pa-
cto ingenuilicere potes ac lacrymas fundere, atque in-
tentissimè, ut decet, orare, quae ejusmodi ornatu com-
pta procedis? Nam ceteri lacrymas fuderis, risum cer-*

mentibus huiusmodi lacrymarum movebunt. Non iste supplicis est habitus.

Et cum Deo locuturus sit, genua submittere oportet. Ita sibi quique dicat: En ades cum Deo locuturus, ergo genua submitte, deprime oculos, attolle manus, tumoris alas contrahe, indue personam supplicis.

Apud Assyrios olim, & Hebraeos, aliaque gentes consuetudinis fuit, ut supplices majorem sui miserationem ad tribunalia excitaturi, in terram sese prosternerent, cinere confersi, & ad omnium pedes provoluti. Ita humi jacentes & pulvere sordidati suppliciter Hebraei Alexandriae incolae Petronio Praetidi, ita Ulysses Alcinoos Regi, ita Martius Coriolanus Volsco- rum Principi. Eo spectat istae vatis comonitio: Descende, sede in pulvere Virgo filia Babilonis, sede in terra: Supplicis gere habitum, in terram te abice, luge, deprecare.

Principes, Reges, Caesares, sanctissimi quique viri submittis genua orantur. De Salomone Regum facti testantur his verbis: Factum est autem cum complisset Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini, utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in caelum. Ita Petrus, ita Paulus ita Stephanus positus genuis orarunt. Ita Lunatici Pater, ita leprosus, ita ipse Christus Dominus non in genua solum, sed in faciem quoque procidit & oravit. Hebraeos flexis genuibus orare consuevisse constat e pluribus. Optima inter orandum corporis compositio est, quae orationem non impedit, sed promovet, & accendit. Hinc oculos in caelum attolere, brachia expandere, totum corpus in terram prosternere, Cassianus praeclarissimus affirmat. Christus sublatis in caelum oculis ut plurimum oravit. Martinus Turonensis praeful morti proximum, supino jacens corpore orabat. Cumque eum discipuli rogassent, ut converso corpore tantisper, dum remitteret visus morbi, pronus conquisceret: Sinite, inquit, caelum potius quam terram aspiciam, ut suo jam cinere profecturus ad Deum spiritus dirigatur.

Arclatenus Praeful Caesarius in eos, quibus sub oratione niti genuis grave est, non immerito exandescens: Vellem scire, inquit, qui nec genua flectunt, nec inclinare capita volunt, si aliquid sibi satis necessarium, aut a iudice, aut ab aliqua potenti persona expererent, utrum stantes & recto capite negligenter, & tepide supplicarent? Rem terrenam ab homine terreno querimus, & prope usque ad terram nos humiliter inclinamus: & a Deo remissionem peccatorum, & aeternam requiem inquirentes, nec capita inclinare, nec genua submittere dignamur? Et exemplo Christi Domini sub aspectum positus: Prostratus, inquit, in terram orat Medicus, & non inclinatur, egrotus; orat iudex, & orare distimulat iudicandus?

Doctissimus Afer Tertullianus Christianorum in oratione mores explicans: Hinc suspicientes Christiani, ait, manibus expansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubescimus, denique sine monitore quia de pectore oramus, precantes sumus semper. Cum Deum, inquit, precamur, in caelum oculos mentemque convertimus, non tenentes manibus aras, aut adductam togam, sed passis brachiis ac manibus, ut quae innocentiam explicant, nec velato capite, sed nudo; denique dictatas a sacrificio preces non concipimus, sed ex ipsa sede animi spiritusque nostri cum suspiriis gemitibusque vota exponimus.

Idem Tertullianus illos, qui sedentes orant, gravius reprehendit, quod vel reverentiam negligant, vel idololatrias imitentur: Verba Tertulliani sunt: Porro cum perinde faciant, nationes adoratis sigillaribus suis residendo, vel propterea in nobis reprehendi meretur, quod apud idola celebratur. Eo apponitur & revertenti crimen etiam ipsis rationibus, si quid sapienter, intelligendum. Siquidem irreverens est aspidere sub conspectu, contraque conspectum eius, quem cum maxime revereris, ac veneris: quanto magis sub conspectu Dei vivi, angelo adluc orationis adstante, factum istud irreligiosissimum est, nisi ex-

Sigillaria, imagines parvae fictiles, & agrotos non porfirin- & nec loci consuetudinem impu- gno.

Tertullianus in Apologético c. 30. mihi pag. 62.

Caesar, Arclatenus ho- mil. 30.

Et cum Deo locuturus sit, genua submittere oportet. Homerus Odiss. 11. Dionys. Ha- ticar. nos. Philo Hebr. de Legatio- ne ad Caium. 3. c. 47. v. 1.

3. Reg. c. 3. v. 54.

Christus in caelum oculis ut plurimum oravit.

Arclatenus Praeful Caesarius in eos, quibus sub oratione niti genuis grave est, non immerito exandescens: Vellem scire, inquit, qui nec genua flectunt, nec inclinare capita volunt, si aliquid sibi satis necessarium, aut a iudice, aut ab aliqua potenti persona expererent, utrum stantes & recto capite negligenter, & tepide supplicarent? Rem terrenam ab homine terreno querimus, & prope usque ad terram nos humiliter inclinamus: & a Deo remissionem peccatorum, & aeternam requiem inquirentes, nec capita inclinare, nec genua submittere dignamur? Et exemplo Christi Domini sub aspectum positus: Prostratus, inquit, in terram orat Medicus, & non inclinatur, egrotus; orat iudex, & orare distimulat iudicandus?

Tertullianus in Apologético c. 30. mihi pag. 62.

Sigillaria, imagines parvae fictiles, & agrotos non porfirin- & nec loci consuetudinem impu- gno.

A prostratus Deo, quod nos oratio sanguaverit. Ita Tertulliano sub oratione lesio minimè probatur. Addit: qui cum modestia & humilitate adstantes magis commendamus Deo preces nostras, ne ipsis quidem manibus sublimius sed temperate ac probe elatis. Ne vultu quidem in audaciam erecto. Nam ille Publicanus, qui non tantum prece, sed & vultu humiliatus atque dejectus orabat, iustificatio Pharisaeo procacissimo discipulo.

Tertul. l. de orat. c. 12. & 13. mihi pag. 182.

Profecto & Augustinus cordis affectum, & corporis gestum in oratione conjungit, nam alterum ab altero mirificè juvari & excitari adferens: Nescio, inquit, quomodo cum hi motus corporis fieri, nisi motu animi praecedente non possint, eissem rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hos cordis affectus, qui ut fierent ista, praecessit; quia facta sunt, crescit.

Aug. 10. q. 1. de curâ pro moribus c. 5.

Clarissime Hieronymus, ut doceret ad orationem submittenda esse genua: Fixo, inquit, in terram poplite magis quod a Deo poscimus, inpetramus. Legimus enim & Paulum in litore sic orasse, & genuclationes in oratione praecipias.

Hier. 10. 6. 2. in ep. ad Ephes. c. 3. mihi pag. 174.

Quamvis igitur cordis affectus imperet, ut exterior corporis gestus sit decens, tamen interior ille per hunc ipsum excitatur, eoque altior erigitur animus, quo majori submissione deprimitur corpus. Aequum igitur est, ut in oratione corpus etiam sui officii meminerit, & quantam poterit ei qui adoratur, reverentiam adhibeat. Ad do de orationis tempore.

§. IV.

Deus quovis tempore ad audiendum paratissimus est. Chrylottomus tam facilem ad divinas aures accessum explicans: Non assisit miles, inquit, qui expellat, non satellites qui dicat: Non est nunc tempus accedendi, veni postea, sed quando veneris stat audiens; etiamsi tempore prandii, etiamsi tempore cenae, etiamsi nocte interpestilae, etiamsi in foro, in via, etiamsi in cubili, etiamsi intus in iudicio a qua magistratum fuerit, & eum vocaveris, nihil verat, quo minus tuam petitionem audiat, si ritè vocaveris. Semper & assidue potes eam interpellare, & nulla difficultas adest. Neque enim opus est janitoribus, qui te introducant, non dispensatoribus, procuratoribus, custodibus, aut amicis: sed quando ipse per te ipsum accesseris, & tunc maxime audiet.

Chryst. 10. 6. in psal. 4. mihi pag. 611. Omni tempore ad audiendum est Deus paratus.

Summus Hebraeorum sacerdos sanctuarium ingressurus aureis cingebatur tintinnabulis. Vide, obsecro, quantum facilius ad Deum pateat, quam ad hominem accessus. Solent viri principes habere ad manus tintinnabula, quibus famulos ad ingressum vocet; neque enim fas est ulli ad lubitum irruere. At verò Deus non sibi haec tintinnabula retinebat, sed Sacerdoti committebat, ut ostenderet tempus à se ingrediendi & orandi à famulo constituendum, cum prompta hominis voluntas, sit Dei alloquendi facultas.

Pharao à raris pessimè habitus rogavit Moysen, ut Dominum sui causâ deprecaretur. Cui Moyses: Constitu, inquit, mihi tempus quando deprecer pro te. Cur, obsecro, Moyses precandi tempus in Pharaonis arbitrio collocavit? ut sciret Pharao, inquit, Alphonfus Toftatus, Deum ad audiendas preces quovis tempore promptissimum esse. Nihilominus ista orandi tempora minimè negligenda sunt.

Exod. 8. 8. v. 9.

Beatus Antoninus refert Anachoretam virum integerimum ab Angelo quot diebus botrum uvarum accepisse in cibum, sed hoc discrimine. Quando ille religiosus stas orandi, rices preproperè antevertit, botrus erat immaturus; cum preces diutius aequo distulit, ficus videbatur botrus ac rugosus; cum congruo tempore precandi pensum pertolvit, suavis & maturus ferebatur botrus. Res hic loquitur quam Deo placeat constitutum orandi tempus non temerè negligere. Omnia tempus habent. Tempus orandi, & tempus laborandi.

Antoninus parte 3. tit. 17. c. 4. 5. 4.

Eccles. c. 3. v. 1.

Qua-

Dan. c. 6.
v. 10.
Psal. 54.
v. 18.

Quapropter rectissime is fecerit, qui stata orandi tempora sibi ipse praescripserit, & quantum fieri potest observavit. Ita Daniel senectus apertis in cenaculo suo contra Hierusalem viribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat. Ita Rex David: Vespere, inquit, & mane, & meridie narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam. Ajunt Cassitam, licet diebus paene totis cantillet, ter in die, idque ante solis exitum mane, meridie ac vespere singulare melos fundere, laudando conditori. Vivum & insigne horologium! modo hanc temporis divisionem non negligamus.

Psal. 118.
v. 164.

Sed praeter ordinarium cujusque diei tempus, expedit certis etiam horis negotia semovere; & orationi seu meditationi se totum dedere. Hoc ille idem Solymaenus Rex religiosissime executus: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi. Numquid preter prandia, cenaeque ordinarias, sympotiola subinde ac convivio celebramus, cur animo suas delicias negemus? Atque hoc commodius fiet solemnioribus festis diebus. Ita etiam post confectum iter longius, post negotium intricatius transactum, aut cum magis premunt adversa, prolixius orandum. Hoc sciamus, orationem attentam & fervidam plus impetrare, quam remissam ac tepidam annis compluribus. Ita Tobiae conjux Sara triduo imprecata & incenata: ita Samuelis mater Anna, ita Esther regina, ita viri feminaeque sanctiores orarunt.

Socrates
hist. Eccles.
l. 1. c. 2.
Theodor. l.
2. c. 14.
Alii.

Alexander Constantinopolitanus praeful, ut vetus habet historia, cum Arrius Constantinopolim venisset, Constantini iussu, in Ecclesiae sinum recipiendus, grave certamen subivit. Neque enim fucatifsimas Arrii rationes ignorabat. Accedebant Eusebii Nicomediensis Antistitis minae Arrio plurimum patrocinatae. His angustiis Alexander pressus in templum Pacis se contulit, ubi terrae affusus, non sine magna vi lacrymarum, aliquot dies noctesque continuas oratione duxit. Orationis summa haec fuit: Si vera est, o Deus, Arrii opinio, diem ego disceptationi constitutum non videam: sin Arrius tot malorum auctor religione falsatur, luat impietatis penas. Praefinita die Arrio conscientia metum incussit, metus alvum laxavit. Miser ad latinam in foro secedens, cum alvo & sanguinem & animam una dejecit. Hoc ei fatum Alexandri preces conciliaverunt.

S. V.

Bern. serm.
86. seu ultimi
mo in Cant.
mibi pag.
828.

Verum ut gratum orationi tempus praefiniamus, Bernardum cenfeo audiendum, qui silentium nocturnum orationi congruentissimum judicans: Nec modo locum, inquit, sed & tempus observare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus seriatim commotibus apertisque, maxime autem cum profundum nocturnus sopor silentium indicit,

Thren. c. 2.
v. 19.

tunc plane liberior exit puriorque oratio. Conspice, lauda in nocte, ait propheta, in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Quam secuta ascendit de nocte oratio, solo arbitrio Deo sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit praesentandam. Quam serena & placida, nullo intercurbata clamore vel strepitu! Quam denique munda atque sincera, nullo respersa pulvere terrene sollicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione remota.

Psal. 133.
v. 1.
Chrysol. to. 1.
in ps. 133.
mibi pag.
1001.

Vates regius clamat: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Cur, inquit Chrysolomus, in noctibus extollende manus? Docens nos, non eam tantam in somno consumere, & ostendens puriores tunc esse preces, quando & mens est levior, & nobis est plus otii. Propheta quidem de lecto excitat, & deducit in templum, jubens totam illic noctem agere: at tu ne domi quidem manens hoc facis.

Psal. 6. v. 7.

Atque ut noverimus, quam serido Chrysolomus hoc omnibus persuasum cupiat. Hic mihi sermo, inquit, & ad viros, & ad mulieres. Flecte genua, Dominum tuum orationi fieri propitium. Plus nocturnis placatur orationibus. Regis memento dicentis: Lavabo per singulas noctes lectum

meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Quantumcumque sis delicatus, non es illo delicatior; quantumcumque sis dives, non es ditior Davide, qui rursum dicebat: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Tunc inanis gloria non interruptit. Post tales pernoctationes somni suaves, & mira revelationes. Hoc fac tu quoque vir, nedum mulier. Ecclesia sit domus ex viris & mulieribus constituta. Si tibi sunt & filii, per omnes in nocte fiat Ecclesia: si vero molles sint, & vigiliam non ferant, usque ad unam orationem vel alteram excita & colloca. Nil illo melius penitales orationes suscipiente. At, inquit, laboravi per diem multum, & non possum. Praetextus & occasio sunt ista. Nam quantumcumque laboraveris, non laborabis quantum arrius malleam tam grauem ex tanta demerens alitradine, scintillas & sumum toto suscipiens corpore, & tamen majorem noctis patrem in hoc absumit. Scitis & vos mulieres, quando in agrum vel ad pernoctationem proceditis, quomodo per totam noctem vigilatis?

Nimis hoc verum, o auree orator, quam enim suaviter totas noctes potando, ludendo, saltando, vel ad chartulas pictas, vel ad abacum lusorium, & coronatos calices consumimus? Hic pervigilare jucundum est; hic vigilantissimos capitoli custodes anseres superamus.

S. VI.

Sed quod dicere coeperat pertextens Chrysolomus: Crede mihi, ait, non ita rubiginem ignis excoquere boni, a. solet, sicut nocturna oratio nostrorum rubiginem peccatorum. Pop. mihi Quare Christus ipse in monte pernoctabat? Nonne ut nobis forma fieret? Tunc plantae respirant, in nocte dico, tunc & anima maxime rorem & plus illis suscipit; quae per diem sol excussit, haec nocte refrigerantur.

Verissima sunt haec Chrysolomi. Quam enim potenter ad optima cogitata invitata nocturni silentii tempore innube & stellatum caelum suspicere, tot illic ardentes faculas numerare, tot noctis ignes ex disposito luecentes contemplari, infinita haec aeris spatia mirari magis quam metiri; occupandum in caelo locum sibi deligere, ita ite cogitationes divinas emicare. Haec vera libertas animi, haec sancta eius evagatio. Subducit ille interim se custodiam, in qua tenetur, & caelo reficitur. Hinc mortalis vitae tedium, hinc amor & ingens desiderium beatorum. Hic animus nosse incipit unde descenderit; hic explorat quod iturus sit, quae sedes expectet miserae servitutis legibus solum. Et quis eum veteri tunc caelo interesse? Tanti est noctu ad preces cogitationesque sanctiores vigilare. Tunc enim cum vate divino vociferari licet: Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in precordis meis de mane vigilabo ad te. Memor sui nocte nominis tui Domine.

Ambrosius hinc documentum sumens, ne unquam ab hac meditatione feriemur, sed noctem somno subducamus, & Deo teneremur: Hoc nomen Iesu, inquit, invoceris diebus ac noctibus, nullumque tempus praedicandi vacuum sinat sancta devotio preterire. Ad rem persuadendam hoc utitur argumento: Si, ait, studentes doctrinis secularibus perparum somno indulgent, quando magis qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somno corporis impediri, nisi quantum naturae satis est.

Felices igitur eos, non qui etiam dies dormiunt, sed qui etiam noctes vigilant. Hi enim plane vivunt: illi alij thalamo taquam tumulo meriti moriuntur. Quod Petrus Chrysolomus erudite affirmans: Semper, inquit, & ad omnia vigiliis esse salutaris, nullus ignoret. Revera plus vigilare, plus vivere est. Quid tam mortis simile, quam dormientis aspectus? Quid tam vitae plenum, quam forma vigilantis? Sed illo prior Clemens Alexandrinus: Nullus homo dormiens, inquit, ullius est pretii, magis quam qui non vivit. Somnus enim non secus ac publicanus, dimidium vitae pedes, & tempus nobiscum dividit.

Igitur somno detrahere quod orationi detur, partitio

Psal. 118.
v. 62.

Chrysol.
serm. 118.
pag. 126.

Ad optima
cogitata
invitata.

Isai. 64.
v. 9.

Psal. 118.

Ambrosius
serm. 7.

Psal. 118.

serm. 7.

Chrysolomus
serm. 14.

Clem. Alex.
xand. l. 1.

pedes. 67.

titio æquissima est, omniumque vocibus laudata. Quibus autem nimium grave est, noctis medio calentem nidum deserere, si saltem quoties ultra evigilant, has breves vigilas oratione distinguant, & manè tantò citius strato confurgant. Aurora non Musis solum, sed & beatis genis & cælo amica est. Apollonii Thyanæi præceptio erat: Adveniente aurora cum Diis esse verlandum.

Æterna sapientia clamat: Quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam & ad orientem lucis te adorare. Manè ab Israël's populo manna colligendum fuit, alioqui solaribus radiis incallescens tabescebat, Manè potentissimus rex Sionis David in preces effusus: *Manè, inquit, astabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Exaltabo manè misericordiam tuam. Et manè oratio mea præveniet te.* Nam, quod Siracides ait, *Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur.* Neque hoc præcis gentibus ignarum. Rex Æneas pietate insignis habitus.

Vota Deum primo victor solvebat Eoo.
Matutinum tempus divinis colloquiis aptissimum & convenientissimum est. Quod Salomon affirmans: *Bene confurgit diluculo, inquit, qui querit bona.* Manè corpus omne orationi habilis, caput defæcatum, stomachus exoneratus, tempus quietum, animus à diurnis negotiis vacuus, vegetiores sunt omnes sensus. At ubi cœna longa, cibus potusque copiosus, & mollis est lectus, ohei somnus etiam longus, oratio brevis, aut nullærit. Hæc sibi coherent, Vara Vibiam sequitur. Quod si manè deceter cogites orare, prius vesperi semen sparge, & post lustratam conscientiam, piâ sanctâque cogitatione somnum incipe. Talem te manè postero videbit, qualem te præcedens vesper somno tradidit. Quemadmodum is qui noctu prunas cineribus operit, ut tantò facilius mane proximo ignem eruere, pabulum subjicere, focum struere possit.

§. VII.

AD sacrum hunc orationis ignem melius fovendum, expedit omnino, ut quotiescunque noctu quis expergiscitur, mox animum in Deum erigat, hac brevi aliâve simili orationculâ: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Aut: Dominus meus & Deus meus: Aut: Domine Iesu, miserere mei, & dirige me.* Piorum certè Christianorum sancta consuetudo est, ut, ubi post absolutas preces cubitum concesserint, pii aliquid cogitare instituant, & cogitationi, aut ipsi etiam orationi huic indormiant: idemque faciant, cum noctu evigilant.

Incredibile dictu est, quàm diabolus ad semisopitum hominem sit attentus, quem impuris cogitationibus concipiendis esse aptissimum non pœscit. Eam etiam ob causam manè prima omnium cogitatio sit Dei memoria; alioqui Satan suggestionibus frædis mentem præoccupat, & ita diem reliquum omnem matutine semine corrumpit. Qualis diem cœperis, talis plerumque finies; nec bonam diei diem expecta, si malum fuerit illius principium.

Huc omnino spectat illud Ioannis Climaci, qui refert unum aliquem è præcis Anachoretis dicere solitum: *Se in oratione matutinâ cursum totius diei contemplicere: quali enim tenore ac modo prima illa oratio præcederet, tali cetera omnia eo die solere sequi.* Mala oratio, malus dies: oratio intenta & tranquilla, talis etiam dies. Quod planè verissimum videtur, & inter religiosos viros quotidianâ experientiâ probatum. Orationem enim, ait Climacus, rectissime tradunt Theologi esse speculum. Statum tuum oratio tua manifestat tibi. Dimidium diei aut totum habebit, qui manè ardentè & attentè oraverit.

In eam rem Iobus apertissime monens: *Si tu, inquit,*

A diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus; si mundus & rectas incefferis. Statim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Ideo David tam matutinus ad orandum evigilans: *Prævenierunt, inquit, oculi mei ad te diluculo.* Regium hoc exemplum Ambrosius aspiciens: *Grave est, inquit, si te otiosum in stratu radis solis orientis, inverecundo pudore conveniat, & lux clara sexat oculos somnolento alibuc torpore depressos. An nescis, & homo, quidd primitias tui cordis ac vocis quotidie Deo debeas?*

Hoc reverà Salomon velut vestigial exigens: *Honora Dominum, inquit, de tuâ substantiâ, & de primitiis omnium frugum tuarum.* Aequissimum profus est, ut Deo primordia rerum nostrarum omnium offeramus. Idcirco non solum manè, sed & interdum actiones omnes à precibus auspiciandæ; semper in mente sit illud Domini: *Sine me nihil potestis facere.* Iugem hunc orationis usum Hieronymus plurimum commendans: *Instantiam, inquit, & orationis perseverantiam nos habere propheta docet. Qui ad cupita pervenire voluerit, flectere mentem ab orationis studio non debet, sed magis perseverare illum in captâ intentione oportet.* Sic Annæ præcantis Vultus non sunt amplius in diversa mutati Nunquam enim amplius orare desinit. Ita cæcus Hierichuntinam viam obfidens tantò magis clamabat, quantò magis tacere jubebatur. Quod illa & ille tam perseveranter petiit, liberaliter à Deo & illa & ille impetravit. Oprimè dixit Gilbertus Abbas: *Pertinax oratio peringit ad finem. Et sibi in initio sicca & velut saxea videatur, oleum tamen gratiarum elicies de durissimo hoc saxo, modo perseveres, modo te longior morâ non dissolvat, modo tua votâ dilatione non lætescant. Cave, ne illud tibi de Evangelio impropereetur: Sic non potuisti unâ horâ vigilare mecum? Quod si torpor abest, vide, ne dilationis radium te fatiget, & desiderium tuum infringat. Probique reatus est, si sit anima vel in postulatione remissa, vel deficiens in expectatione. Vigilate igitur & orate.*

CAPVT XI.

Quantæ sint efficacix orationes complurium, & publicæ.

Nitebatur Archidamus Agesilai regis filius persuadere Græcis, ut inita cum Antigono & Cratero pacta solverent. Illis abnuentibus: *Ovis, inquit, eadem semper voce utitur, homo multis & variis, dum id quod vult, conficiat.*

Nisium profectò animal vocem sic variare novit atque homo; leo eundem rugitum, ovis eundem balatum, eundem bos mugitum, eundem serpens sibilos, eundem equus hinnitum retinet. Sturni variandis vocibus aptiores. At homo cum avibus cantillare, latrare cum canibus, sumptuosis ululare discit, vagiandæ vocis mirissimus artifex. Hoc in homine miratur homo, sed Deus hac vocum varietate non flectitur. Hoc potius aures divinas mulcet, cum multi homines velut unâ precantur voce. Quod in publicis orationibus fieri amat, ubi *Credientium cor unum, & anima una.* Hæc orationes Deo gratissimæ, quæ unâ ejuſdemodi voce, corde uno constant. Et de his hunc agendum.

§. I.

Incredibile impetrandi vim habet publica complurium oratio. Hujus non ignara Iudith vidua oratio incastissima, cum Bethuliæ clades & vastatio imminere hæret à Duce Holoferne, jam universo populo ad civitatis portam congregato, publicam orationem indidit: *Stabit vos, inquit, ad portam nocte istâ, & ego exeam cum Abrâ meâ: & orate, ut, sicut dixiſtis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum. Nihil aliud fuit, nisi oratio*

Philoftrat. in ejus vita 4. c. 12.
Cap. c. 16. v. 23.
Psal. c. v. 5.
E. Psal. 58. v. 17.
E. Psal. 87. v. 14.
Eclis. c. 39. v. 6.
Virg. l. 11.
Eneid. v. 4.
Prov. c. 11. v. 27.
Animas ad Deum erigendus cum quis expergiscitur:
Clim grad. 18. de orat. virtutum matre, mibi pag. 297.
Job c. 8. v. 5. & 6.

Psal. 118. v. 148.
Ambr. ser. 19. in d. s. tam psal.
Prov. c. 3. v. 9.
1022. c. 15. Hieron. in c. 3. Thoren. v. 49.
1. Reg. c. 15. v. 18.
Gilbertus serm. 6. in Cantica apud Berurum naratum, mibi pag. 1805.
Matt. c. 26. v. 40.
Plutarch. com. 1. Moral. in Apologético mibi pag. 386.
Homo vagiandæ vocis mirissimus artifex.
Act. c. 4. v. 32.